

Občutenje in zaznavanje

- Omogoča povezavo med živim bitjem in njegovim okoljem
- Evolucijske prilagoditve
- Kar zaznavamo ni odvisno samo od značilnosti predmetov ampak tudi od našega počutja, izkušenj, potreb.
- **Občutenje** je proces sprejemanja dražljajev iz okolja in njihove pretvorbe v živčno vzburjenje.
- **Zaznavanje** je proces organizacije in interpretacije občutkov.

Kako nastaneta občutek in zaznava

- Fiziološki vidik procesa zaznavanja poteka tako, da določen dražljaj sprejme čutilo, ki dražljaji spremeni v živčno vzburjenje → Nato gredo v možgane, v **primarnih** senzornih središčih nastanejo občutki, V **asociacijskih** pa zaznave.
- Dražljaje delimo na:

Vrsta	Čutilo ali čutilni organ	Čutnice ali receptorji	Občutek
Svetlobni	Oko	Paličice in čepki na mrežici	Vid
Mehanski	Uho Koža	Čutnice v polžu Čutnice za tip Za bolečino na površini k	Sluh Tip Bolečina
Kemični	Nos Jezik	Čutnice v sluznici nosne votline Čutnice na površini jezika.	Vonj Okus
Toplotni	Koža	Čutnice za toplo in hladno na površini kože.	Toplo Hladno

- Različne poškodbe čutil imajo določen vpliv.
  - Poškodba ušesa = gluhost ali naglušnost
- Poškodbe asociacijskih središč pa lahko kažejo naprimer na nezmožnost prepoznavanja slišanelega

Zaznavanje

1. Pozornost

- Osredotočimo se na nekatere stvari medtem ko druge zanemarimo.

- Proces usmerjenosti na določeno št. dražljajev.
  - Če bi brali besedilo, hkrati pa vohali nekaj, poslušali okrog sebe in čutili pritisk na stol ne bi ničesar razumeli kar bi prebrali.
  - Razdeljena na dva dela
    - Dražljaji katerim dajemo pozornost so v zavesti jasni in logični
    - Dražljajem, ki ne dajemo pozornosti, je vstop do zavesti preprečen oz. otežen
2. *Dejavniki pozornosti*
- Delimo na zunanje in notranje.
  - Od njih odvisno intenzivnost, smer in obseg pozornosti.
  - Zunanji dražljaji:
    - **Intenzivnost** - bolj je intenziven bolj se vriva v zavest, močna svetloba - šibka svetloba
    - **Dolžina** in **pogostost** - Šibki dražljaji, ki trajajo dalj in so pogosti ai kontrastni drugim
    - **Gibanje** in **spreminjanje** dražljaja - Hitreje opazimo premikajoče napise
    - **Modalnost** dražljaja - Najbolj pritegnejo slušni, nato vidni (rumena in rdeča)
  - Notranji dražljaji
    - **Potrebe** in **motivi** - Usmerjajo pozornost. Ljudje smo bolj pozorni na stvari, ki jih potrebujemo ali si jih želimo. Vpliva tudi **motivacija**, če nas knjiga zanima bomo dalj časa pozorni kot če nas ne.
    - **Čustva** - Usmerjajo pozornost, vplivajo na obseg pozornosti.
  - Na kaj smo pozorni je odvisno od izkušenj in znanja, na poznane stvari smo bolj pozorni.
3. *Zaznavna organizacija*
- Je proces urejanja čutnih informacij v smislne enote
  - Potekajo po *načelih organizacije*.
    - **Načelo lika in podlage**
      - Nobenega čutnega polja ne zaznavamo kot nerazčlenjenega, marveč posamezne dele zaznavamo kotlike, izločene iz podlage.
      - *Lik* je tisti del, ki ga takoj in jasno zaznamo. Zdi se nam, da leži pred podlago. Rob zaznamo kot del lika.
      - Za zaznavanje so pomembni t
    - **Načela združevanja**
      - Pojasnjujejo kako združujemo elemente v smiselne celote.
      - Načel združevanja je več npr. načelo bližine, strnjenosti ali dobre smeri, simetričnosti, zaprtosti in gibanja.
    - Primeri združevanja in opisi:

Načelo združevanja	Opis	Primer na vidnem in slušnem
Načelo bližine	Elemente ki so časovno in prostorsko blizu drug drugemu, zaznamo kot celoto.	Ljudi ki so blizu na prireditvi zaznamo kot skupino prijateljev Pri poslušanju pesmi slišimo le eno melodijo, čepravo igra več glasbil hkrati

Načelo podobnosti	Podobne elemente zaznamo kot celoto na podlagi velikosti, oblike, barve	Na igrišču ekipo zaznavamo kot igralce ki so oblečeni v iste drese. V mešanem pevskem zboru slišimo moške in ženske glasove skupaj.
Načelo zaprtosti	Elemente zaznavamo tako da je celota videti zaprta in popolna.	Na zaslonu digitalnih ur so številke le črtice ki jih zaznamo kot celoto. Če pri napovedi preslišimo besedo, jo lahko sami dopolnimo.

4. Zmotne zaznave

- Iluzije in halucinacije
- Značilno da se ne ujemajo s stvarnostjo.
- Pri iluziji dražljaje iz okolja napačno interpretiramo in organiziramo
- Nanje vplivajo psihološki dejavniki: intenzivna čustva, prepričanje, želje potrebe
- Na iluzije pretežno vplivajo fizikalni dejavniki.
- Zaradi lomljenja svetlobe v vodi nastane iluzija zlomljene slamice, velike temperature vplivajo na nastanek fatamorgane.
- Halucinacije so zmotne zaznave ki nimajo podlage v dražljajih ampak jih izzovejo nenormalni procesi v živčnem sistemu.
- Poznamo vidne, tipne, slušne halucinacije in halucinacije vonja.
- Halucinacije so lahko posledica zaužitja drog, lahko pa kot posledica izčrpanosti, stradanja, bolezni in visoke telesne temperature.
- Pri različnih boleznih so lahko tudi halucinacija, npr. shizofrenija.